

šole. A da to znanje ne ustreza docela zahtevam sedanjega se modernizujočega kmetijstva, je docela umevno. Več in temeljitejšega pouka v tej stroki se pa tudi ne da kar čez noč uvesti v naše šole. Prva in silno težko premostljiva ovira bi bila že premenitev državnega šolskega zakona v to svrhu, zakaj do danes je po omenjenem zakonu ljudski šoli naloga vsestranka izobrazba in splošen temelj za vsak stan. Zato se rado prigodi, da bi si rad vsak sloj po svoje ukrojil ustroj šole. Profesorjem, ki dobivajo mladino izvečine iz ljudskih šol, podaja šola premalo gramatikalnega znanja, obrtnikom premalo risanja, računanja, vojaštvu premalo zemljepisja, zgodovine in računanja, trgovcem premalo obrtnega spisja in naš kmet bi tudi najrajši, da bi se razen čitanja, pisanja in računanja učilo le kmetijstvo. Ali je torej upati na izpremenitev ljudskošolskega zakona v kmetiškem smislu? Skoro lahko rečemo, da ne! Morebiti se dajo pomnožiti ure? Izbacniti se ne sme nobenega predmeta, pridati še pa tudi ni kam, saj imajo itak naši učitelji zaradi ljube nemščine nekaj več ur naprtjenih kakor njih nemški tovariši, ki pa so notabene tudi bolje plačani. Ali je torej vsak poizkus, pridobiti kmetškemu pouku v ljudski šoli več veljave zaman? Ne! Da se tudi po sedanjih zakonih nekaj več uvesti, a za to je neobhodno potreba, da se šole razširjajo in izpopolnujejo!

Vsakemu bo umljivo, da se na enorazrednici o kmetijstvu komaj govori, Bog, če se nauče dečki s pridom cepiti. Ne dosti več se ne doseže na dvorazrednih in trirazrednih šolah, dočim pa štirirazrednice, petrazrednice in celo šestrazrednice dosežejo v tem predmetu v slučaju, da se učitelj sam nekaj več zanima za poljedelstvo, že krasne uspehe. Otroci dobe izborno teoretiško in praktično podlago, da so po izstopu usposobljeni, s pridom čitati strokovne časnike in knjige — ako skrbe starši za to, da se mladina sama naobrazuje, a ne pohajkuje in popiva. Šola tudi ne more delati čudežev, ako ji starši ne gredo na roko.

Torej razširjatev, to je eno sredstvo, čemur pa naš kmet ne samo odkimava, ampak se z vsemi močmi protivi in upira. V slučaju, da se po pritisku višjih oblasti šola razširi, bi radi imeli nekateri puhli kratkovidneži zopet le vse nemški, a la Urlep, Št. Juri ob j. ž.

Ko sem nekoč moledoval pri seji krajnega šolskega sveta za nakup nazornih slik v svrhu gojitve slovenskega jezikovnega pouka, ni bilo denarja za to, a ko sem pri drugi seji črhnil, da se po istih slikah i nemščina poučuje, je vstal takoj tak »veljak« in navzočim na srce govoril, da pristanejo v naročitev, saj bodo otroci zato nemški znali.

Toda, okrenimo se zopet k predmetu. Da pa se bo naš predmet v šoli tudi dovolj praktično poučeval, ker teorija brez uporabe je mrtva, je potreben obširen in dobro negovan šolski vrt. Le v obširnem šolskem vrtu je mogoče gojiti razen čebel, drevesnice in trsnice še različne vrste trav, žit, detelj, okopanin, stročnic, gomoljnic in drugih kmetijskih rastlin. Tu bodo otroci spoznavali različne trave in njih prikladnost ali neprikladnost za tamošnjo zemljo, delali bodo poizkušnje z novo uvedenimi vrstami žit, detelj, krompirja, pese, koruze itd. V obširnem šolskem vrtu bodo imela prostor znamenita jabolka, različno trsje, tu bodo spoznavali kemični sestav zemlje, razne prsti in slično. Deklicam se bo nudila prilika k gojenju sočivja, zelenjadi, pa tudi cvetic in vrtnic. Še semena bodo dobivale tod. To ni samo ideal šolskega vrta, ampak takih eksistuje več po Spodnjem Štajerskem. Seveda merijo blizu pa tudi nad sto arov. Kmetje podpirajo učitelja ter mu vozijo gnoj pa tudi pesek za na-

pravo potov. A kjer se mora učitelj pripraviti z ljudstvom za dohodke iz šolskega vrta, kupovati sam gnoj, popravljati plot, odvajati vodo, tam seveda ne bo šolski vrt dosegel tega smotra, učitelj bo, če je vrt obširen, imel rajši zasajenega s krompirjem.

Torej ne klica po dominiranju kmetijskega pouka v ljudski šoli, v to država zaradi ozira na druge stanove ne more pristati, ampak vglobljenje pouka in razširjenje z razširjanjem šol v večrazrednice ter upoštevanje praktične strani s kmetijsko-poizkuševalnimi šolskimi vrti. Ljudstvo naj stori za šolo in učitelja potrebno, a šola in učiteljstvo bosta potem tudi zadostila kmetiškimi zahtevam.

Slednjič pa naj ne zamre klic po slovenskih kmetijskih šolah. Ne zadovoljimo se z eno, vsaj dve taki, kakor nam eno obetajo, naj dobimo. Saj so pridelki po Slovenskih Goricah in Ptujskem polju drugačni kakor ob Pohorju, v Savinski dolini in v celjskem pogorju. In vendar se morajo za vsak kraj le specialitete posebno gojiti. Zmore li to ena sama, in tako nizko organizovana kmetijska šola, kakor se nam obeta? Skoro menim, da ne! Saj trpi na tej hibi tudi deželna kmetijska šola v Krottendorfu. Posestniki mnogo znajo, a niso ni v enem veščakil Sicer pa o tem o drugi priliki!

Da bodo naši ljudje upoštevali gorenje nasvete, bodo obsodbe naših šol, da premalo nudijo za kmeta, kmalu utihle.

Učiteljicam v pojasnilo in preudarek.

Nihče pa ne bo nasprotoval, ako hoče dežela učiteljicam enako plačo dati kakor učiteljem, da bomo le mi res toliko imeli, kakor smemo po postavi zahtevati.

»Učit. Tov.« l. 1897, str. 174.

In kaj pravi zakon? V prvi vrsti je merodajen tu § 55. državnega šolskega zakona, ki pravi med drugim: »Najmanjše prejemke, izpod katerih ne sme nobena šolska občina iti na nižje, je odmeriti tako, . . . da je učiteljem tudi še mogoče, svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja.« Iz tega § sledi, da želi imeti zakonodajalec dve vrsti učit. plač, in sicer take, ki zadostujejo za rodovino, in take, ki zasigurajo dostojno eksistenco posamezni osebi, torej tukaj učiteljicam, ki jim ni treba družine živiti. Nihče pa ne bo nasprotoval, ako hoče dežela učiteljicam enako plačo dati kakor učiteljem, da bomo le mi res toliko imeli kakor smemo po zakonu zahtevati. Na tem stališču smo stali l. 1897 in nastale so zaradi tega kontroverze med učitelji in učiteljicami. Prvi smo stali na stališču, da mora dežela v smislu zakona živiti tudi učiteljsko rodovino primerno okolnostim dotičnega kraja, kolegince so pa poudarjale: enakemu delu enako plačilo, ne oziraje se na rodovino. Tudi o tej zahtevi učiteljic je pisal »Učit. Tov.« l. 1897, na strani 172. Moško učiteljstvo je bilo mnenja, da ima učitelj večjo in važnejšo nalogo v šoli, kakor pa učiteljica, kar je razvidno tudi iz šolskih zakonov. Državni šolski zakon se peča v §§ 14., 15. in 16. z uporabo učiteljic na ljudskih šolah. V tedanji dobi je bila učiteljica še silno redka prikazen v šolah in postavodajalec si je mislil učiteljico praviloma le na dekliških šolah ali razredih. To je že iz tega razvidno, ker ni izključena možnost, da bi bila dekliška šola izročena zgolj moškemu učiteljem (§ 15. drž. š. zak.) Uporabo učiteljic na

deških ali po spolno mešanih šolah je prepustil zakon deželam.

Pri nas določuje § 15. dež. postave z dne 29. malega travna 1873. l.: »Za poučevanje dečkov bodisi, da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, smejo se ženske jemati le za prva štiri leta. Postavno se smejo učiteljice uporabljati: v vseh razredih dekliških šol, v 1. razredu vseh večrazrednic, v 2. razredu tri, štiri in petrazrednih in v 3. razredu štiri in petrazrednih deških in po spolu mešanih šol. Izključene pa so iz enorazrednih šol, dalje od poučevanja v 2. razredu dvorazrednih, 3. razreda tri in štirirazrednih, 4. in 5. razreda petrazrednih deških in po spolu mešanih šol.« To je delokrog učiteljic; učitelji smejo pa poučevati v vseh razredih deških in dekliških šol in v nekaterih deželah so učitelji celo voditelji na dekliških šolah; na Dolenjem Avstrijskem n. pr. so izvzemši treh šol na vseh dekliških šolah moški voditelji. S tem hoče postavodajalec pokazati, da pripisuje moškemu učiteljstvu večjo in težjo nalogo, iz česar sledi, da zasluži tudi kot tak večjo plačo in ne samo kot rodovinski oče.

Teh zakonitih določil se je oprjelo »Slov. učit. društvo« l. 1897, ko je prosilo za povišanje plač kranjskemu učiteljstvu in na podstavi teh zakonitih določil je prosilo tudi, da bi imeli učitelji temu delu in večji potrebi primerno tudi primerno večje plače, nihče pa ni nasprotoval, ako hoče dežela učiteljicam enako plačo dati kakor učiteljem, samo da učitelji toliko dobe, kakor smejo po zakonu zahtevati. No, kakor rečeno, je vzdignila ta prošnja precej prahu, in zadnji napad v našem listu na voditelje slovenskega učiteljstva dokazuje, da še danes ne morejo nekatere pozabiti te prošnje, dasi ni bila neutemeljena in tudi ne na škodo učiteljicam.

L. 1902. je vložilo »Slov. učit. društvo« novo prošnjo za izboljšanje plač kranjskemu učiteljstvu. V tej prošnji se pa izrečno poudarja, da naj imajo učiteljice enako plačo z učitelji. Na impozantnem shodu kranjskega učiteljstva v »Mestnem domu« se je sprejela ta-le resolucija: »Učiteljice naj bodo v vsem in vsakem enakopravne z učitelji.« »Slov. učit. društvo« je prošnjo za izboljšanje gmotnega stanja vsemu učiteljstvu l. 1903., 1904. in 1905. ponovilo in vselej izrečno poudarjalo enako plačo moškemu in ženskemu učiteljstvu in tako se je glasil tudi naš sklep na božičnem shodu. In vendar trdi imenovani članek, da zadnjih osem let učitelji nismo ničesar storili za svoje kolegince! Kaj pa hočete še več? Čemu netite in pihate žerjavico, ko nimate vzroka? To je nevarno, pa bolj za učiteljice ko za učitelje. »Mi brez vas smo manj, a ve brez nas ste nič« — je rekel tov. Crnagoj. In to je istina! Bodite torej previdne, zakaj učitelji se ne bomo metali z vami, sprejeli pa bomo radi vsako v svojo organizacijo in kar je previdnih, bodo šle tudi z nami; svojevoljkam pa svetujemo, da prebero »Odprto pismo kranjskim učiteljicam«, ki ga je priobčil »Učit. Tov.« leta 1897. na strani 401.

Naročajte samo pri trdkah, ki objavljajo oglase v našem listu. — Pri naročilih se skilcajte na oglase našega lista!

Rešilnice.

Spisal Anton Leban.

Der Mensch ist von Natur weder moralisch gut, noch böse; den er ist von Natur gar kein moralisches Wesen. Kant.

Rešilnice so deloma pedagoški, deloma humanični zavodi za one uboge otroke, ki so zaradi nedostatne ali napačne odgoje že v svoji zgodni mladosti tako zanemarjeni, da se morajo drugim oddajati v odgojo.

Taki zavodi so tuintam vladni ali pa tudi privatni in odgojujejo se v njih otroci od 6. do 14. leta. Odgoja v teh zavodih se ozira največ na versko in svetovno stališče.

Prvi taki zavodi so se utemeljili v Italiji. Take rešilnice so bile v Italiji ustanovljene že v 16. stoletju pod imenom »Conservatori Case di rifugi, retiri«. Te šole, oziroma rešilnice so bile ustanovljene kakor »refugium peccatorum« za beraške otroke in za npravno propadle deklice. —

V Nemčiji je ustanovil take rešilnice Ivan Falk*) ki je deloval na to, da se je v teh zavodih izkušalo rešiti npravno propadlo mladino ne v filantropičnem, ampak v krščanskem duhu. Tega ljudomilega človeka je preganjala nemila usoda s tem, da mu je že v zgodnji mladosti umrlo šestero nedoraslih otrok. Zato se je potem lotil rešilnic in je vanje sprejemal zapuščene, zanemarjene in podivjane otroke. Pomagal mu je pri tem delu pastor Horn. V društvu z njim sta ustanovila rešilnico, ki sta ji dala ime »Verein für Freunde in der Not«. Ta zavod je kmalu štel 300 otrok.

Pravzaprav je postavil prvo podlago rešilnicam v Nemčiji Salzmann**) v Schnepfenthalu s tem, da je objavil spis: »Über einen Schatz, den die Detschen noch heben können«. To se je zgodilo leta 1801. V tem spisu je zahteval Salzmann, da naj se sprejme zanemarjene in podivjane otroke v take zavode, kjer se bodo učili poleg šolskih predmetov tudi vrtnarstva in poljedelstva, živinoreje in ročnih del. Vadili naj bi se npravnosti, delavnosti in varčnosti. — Ta glas Salzmannov je pa ostal glas vprijočega v puščavi, to je: bil je brezuspešen. — V novejšem času je vplivala stoletnica Pestalazzijevega rojstva (l. 1846.) mnogo na razvoj rešilnic. Ob tej priliki se je v Nemčiji ustanovilo mnogo rešilnic, ki so jih imenovali Pestalozzijeve zavode, ker se je v teh vzgojevalo v Pestalozzijevem duhu.

Pestalozzi je tedaj videl sad svojega delovanja šele ob koncu svojega življenja; videl je to v rešilnicah na nemški meji in v Švici. — Opazujoč leta 1826. življenje in delovanje v teh rešilnicah, je vzkliknil: »To je, kar sem hotel.« (»Das ist's, was ich gewollt habe«.)

V ta smoter, kakor Pestalozzi, sta delovala tudi Feltenberg in Wehrli v Švici.

Leta 1848. se je ustanovilo društvo »Verein für innere Mission«. To društvo je potem ustanovilo mnogo rešilnic v Nemčiji, na Bavarskem, Badenskem in Hanoveranskem. Tako se je ustanovilo na Bavarskem 90, na Badenskem 15 in v Hanovru 6 rešilnic. Tudi druga kraljestva so ustanavljala take zavode.

Leta 1868. je bilo v Nemčiji 355 rešilnic. Gojenci so dobivali pouk in odgojo proti majhni odškodnini, a največ pa — brezplačno.

*) Iv. Falk je bil legacijski svetovalec. — Pis.

**) Salzmann je bil znamenit pedagog (rojen 1. jun. leta 1744., umrl leta 1811.). — Pis.